



**TURUN  
YLIOPISTO**  
Oikeustieteellinen  
tiedekunta

# **Kuinka lastensuojelulain yhteydenpidon rajoitusehdot vastaavat perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä?**

OT00BE34 Perusoikeudet  
ON-työ/Tutkielma

Laatija:  
Matilda Karppinen

25.5.2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu  
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ / Tutkielma

**Oppiaine:** Perusoikeudet

**Tekijä:** Matilda Karppinen

**Otsikko:** Kuinka lastensuojelulain yhteydenpidon rajoitusehdot vastaavat perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä?

**Ohjaaja:** Veli-Pekka Viljanen

**Sivumäärä:** I-VII + 25 sivua

**Päivämäärä:** 25.5.2026

Lastensuojelulaki turvaa sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta ylläpitää yhteyttä läheisiinsä. Yhteydenpito-oikeus on turvattu myös perustuslaissa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Tietyntilaisissa tilanteissa tähän suojattuun oikeuteen joudutaan kuitenkin puuttumaan, mikä merkitsee samalla puuttumista lapsen ja tämän läheisten perus- ja ihmisoikeuksiin.

Perus- ja ihmisoikeuksiin puuttuessa rajoitustoimenpiteiden on täytettävä perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten lastensuojelun 62 ja 63 § vastaavat näitä rajoitusedellytyksiä sekä millaisia ongelmakohtia sääntelyyn ja sen soveltamiseen liittyy. Tutkielman tutkimusmetodi on lainopillinen, koska tavoitteena on tulkita ja systematisoida lastensuojelulain 62 ja 63 §:n sisältöä suhteessa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin. Keskeisenä lähdeaineistona toimii perustuslain ja lastensuojelulain lisäksi perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö sekä eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytäntö.

Tutkielmassa havaitaan, että lastensuojelulain 62 ja 63 § vastaavat rakenteellisesti hyvin perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä. Merkittävät ongelmakohdat nousevat kuitenkin esiin säännösten soveltamistilanteissa. Ratkaisukäytännön perusteella voidaan todeta, että keskeiset haasteet liittyvät erityisesti suhteellisuusperiaatteen ja oikeusturvavaatimuksen toteutumiseen. Rajoituksia käytetään toisinaan tavalla, joka ei vastaa niiden tarkoitussidonnaisuutta, ja oikeusturvaan liittyvät menettelylliset puutteet estävät tietyissä tilanteissa sen toteutumisen kokonaan.

Havaintojen perusteella voidaan todeta, että keskeiset ongelmakohdat eivät liity sääntelyn rakenteelliseen puutteellisuuteen vaan sen soveltamiseen yksittäistapauksissa. Näin ollen rajoitusedellytysten merkitys korostuu erityisesti viranomaiskäytännössä. Olennaista on, että rajoitusten arviointi toteutetaan tapauskohtaisesti huolellisesti ja että oikeusturvan tosiasialliseen toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

**Avainsanat:** lastensuojelu, yhteydenpidon rajoittaminen, perusoikeuksien rajoitusedellytykset, perhe-elämän suoja

## Sisällys

<b>Kuinka lastensuojelulain yhteydenpidon rajoitusehdot vastaavat perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä?.....</b>	<b>I</b>
<b>Lähteet .....</b>	<b>V</b>
<b>Lyhenteet .....</b>	<b>VII</b>
<b>1 Johdanto .....</b>	<b>1</b>
1.1 Tutkielman lähtökohdat .....	1
1.2 Tutkimuskysymys ja sen rajaus .....	1
1.3 Tutkimuksen metodi ja lähdeaineisto .....	2
1.4 Tutkielman rakenne .....	3
<b>2 Perustuslain sekä perus- ja ihmisoikeussopimusten turvaama perhe- elämän suoja .....</b>	<b>4</b>
2.1 Perustuslain takaama oikeus .....	4
2.2 Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen takaama oikeus .....	4
<b>3 Perusoikeuksien rajoitusperiaatteet.....</b>	<b>6</b>
3.1 Yleistä .....	6
3.2 Rajoitusvaatimuksista .....	6
<b>4 Lastensuojelulain 62 ja 63 § .....</b>	<b>8</b>
4.1 Säännösten sisältö .....	8
4.2 Rajoitusedellytysten täsmentäminen lastensuojelulain uudistuksen yhteydessä .....	9
4.3 Perustuslakivaliokunnan lausunto lastensuojelulain muutoksista .....	10
<b>5 Lastensuojelulain 62 ja 63 §:n rajoitusedellytykset perustuslain yleisten rajoitusperiaatteiden näkökulmasta .....</b>	<b>13</b>
5.1 Lailla säätämisen vaatimus sekä tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimus ...	13
5.2 Hyväksyttävyyysvaatimus ja perusoikeuskollisiot .....	15
5.3 Säännösten soveltuminen suhteellisuusvaatimukseen .....	16

5.4	Ytimen koskemattomuusvaatimus ja oikeusturvavaatimus .....	17
5.5	Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisvaatimus .....	18
6	Ratkaisukäytäntöä yhteydenpidon rajoittamisesta.....	20
6.1	Yleistä ratkaisukäytännöstä .....	20
6.2	Hyväksyttävyyden ja suhteellisuusperiaatteen korostuminen ratkaisukäytännössä .....	20
6.3	Oikeusturvan käytännön toteuttamisen ongelmat .....	22
7	Johtopäätökset .....	24

## Lähteet

### Kirjallisuus

Hakalehto, Suvianna, Lapsioikeuden perusteet. 2., uudistettu painos. Alma Insights 2025.

Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, Perusoikeudet. Alma Talent Oy 2017. Päivitetty 11.2.2026. (<https://verkkokirjahylly.almainights.fi/teos/EAHBGXCTDG>, Luettu 1.4.2026)

Hirvelä, Päivi – Heikkilä, Satu, Ihmisoikeudet: Käsikirja EIT:n oikeuskäytäntöön. 2., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2017.

Hirvonen, Ari, Mitkä metodit?: Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki 2011.

Pellonpää, Matti – Gullans, Monica – Pölönen, Pasi – Tapanila, Antti, Euroopan ihmisoikeussopimus. 6., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2018.

Viljanen, Veli-Pekka, Perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Talentum 2011.

### Virallislähteet

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

HE 225/2004 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta.

PeVM 25/1994 vp. Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

PeVL 2/1990 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä n:o 11 ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvien lisäpöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä.

PeVL 15/1996 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä laiksi ampuma-aseista ja ampumatarpeista annetun lain muuttamisesta.

PeVL 5/2006 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä laiksi lastensuojelulain muuttamisesta.

PeVL 5/2009 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta.

PeVL 45/2014 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä laeiksi ulkomaalaislain sekä säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain muuttamisesta.

### **Oikeustapaukset**

KHO 2015:38

Tuomio 26.4.1979, Sunday Times v. Iso-Britannia, EIT, Hakemus nro. 6538/74.

### **Ratkaisukäytäntö**

EOAK 4448/2018. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin, annettu 2.9.2019.

EOAK 2833/2019. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja, annettu 2.7.2019.

EOAK 2363/2021. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja, annettu 18.2.2022.

EOAK 4751/2022. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja, annettu 30.10.2023.

EOAK/5730/2022. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja, annettu 16.11.2023.

### **Internet-lähteet**

Oikeusministeriö, Selvityksiä ja ohjeita 37/2013: Lainkirjoittaja opas. Edita Prima Oy 2013. (<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-318-4>, Luettu 1.4.2026)

### **Muut lähteet**

Yhdistyneet kansakunnat, lapsen oikeuksien komitea, Yleiskommentti Nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta). CRC/C/GC/14, annettu 29.5.2013.

OpenAI 2026, ChatGPT (GPT-5.3). (<https://chatgpt.com>, viitattu 25.5.2026)

*Tekoälymallia käytetty muun muassa lauserakenteiden parantamiseen, kirjoitusasun korjaamiseen sekä tekstin rakenteen ja sisällöllisten näkökulmien ideointiin.*

**Lyhenteet**

LSL	lastensuojelulaki (417/2007)
PL	perustuslaki (731/1999)
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18–19/1990)
YK	Yhdistyneet kansakunnat
LOS	Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991)
KHO	korkein hallinto-oikeus
POK	Euroopan unionin perusoikeuskirja (C2012/326/02)
AOA	eduskunnan apulaisoikeusasiamies
AOAS	eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen sijainen

# 1 Johdanto

## 1.1 Tutkielman lähtökohdat

Lastensuojelulain (LSL, 417/2007) 54 §:n mukaan sijaishuollossa olevalle lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Näin ollen lapsella on oikeus tuntea vanhempansa ja läheisensä sekä pitää näihin yhteyttä, vaikka hänet olisi sijoitettu kodin ulkopuolelle. Tämä periaate on turvattu myös perustuslain (PL, 731/1999) 10 §:ssä, jossa säädetään yksityiselämän suojasta, ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS, SopS 18–19/1990) 8 artiklassa, jossa turvataan oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta. Lisäksi Yhdistyneiden kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien yleissopimus (LOS, SopS 59–60/1991) turvaa samaisia oikeuksia sekä kieltää mielivaltaisen puuttumisen näihin oikeuksiin.

On olemassa kuitenkin tilanteita, joissa lapsen elinympäristön turvaaminen edellyttää puuttumista edellä mainittuihin erityislaatuisiin oikeuksiin. LSL 1 §:ssä todetaan lain tarkoituksen olevan ”turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun”. Näin ollen, mikäli yhteydenpidon ylläpitämisestä läheisiin aiheutuu jollain tapaa vaaraa lapsen turvallisuudelle, voidaan yhteydenpitoa LSL 62 ja 63 §:n mukaisesti rajoittaa. Merkityksellinen on myös perustuslain 19 §:n 3 momentti, joka edellyttää julkisen vallan velvollisuutta turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Koska päätökset rajoituksista merkitsevät perus- ja ihmisoikeuksiin puuttumista, on yhteydenpidon rajoitusten vastattava perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä. Kyseiset rajoitusedellytykset perustuvat perustuslakivaliokunnan perusoikeusuudistuksen yhteydessä muotoilemiin perusoikeuksien yleisiin rajoitusperiaatteisiin.<sup>1</sup>

## 1.2 Tutkimuskysymys ja sen rajaus

Tutkielman tavoitteena on tarkastella sijaishuollossa olevien lasten yhteydenpidon rajoituksia perusoikeusnäkökulmasta. Tutkimuskysymyksenä on: Kuinka lastensuojelulain 62 ja 63 §:n rajoitusehdot vastaavat perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä? Pääkysymystä tukee tarkastelu siitä, miten muun muassa eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ja -sijaisen sekä korkeimman

---

<sup>1</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 4–5.

hallinto-oikeuden (KHO) ratkaisukäytännössä on sovellettu rajoitusedellytyksiä perusoikeusnäkökulmasta.

Tutkimus on rajattu koskemaan lastensuojelulain 62 ja 63 §:n suhdetta perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin. Näin ollen tutkielmassa ei tarkastella erikseen muiden lastensuojelulain rajoitussäännösten perustuslainmukaisuutta.

Tarkastelu kohdistuu erityisesti perustuslain yleisiin rajoitusperiaatteisiin, eikä Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa mainittuja rajoitusedellytyksiä käsitellä erillisenä kokonaisuutena. Kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita ei kuitenkaan voida täysin erottaa perusoikeustarkastelusta, sillä vaatimus niiden noudattamisesta sisältyy perusoikeuksien yleisiin rajoitusperiaatteisiin.<sup>2</sup> Näin ollen, vaikka sopimusten rajoitusedellytyksiä ei tarkastellakaan erillisenä kokonaisuutena, tulevat ihmisoikeusvelvoitteet esiin perusoikeuksien rajoitusedellytysten tulkinnan kautta. Lisäksi tutkielmassa mainitaan keskeisimpiä ihmisoikeussopimuksia siltä osin kuin ne turvaavat lapsen oikeutta ylläpitää yhteyttä vanhempiinsa ja muihin läheisiinsä.

Rajaus mahdollistaa lastensuojelulain 62 ja 63 §:issä mainittujen rajoitusedellytysten yksityiskohtaisen tarkastelun suhteessa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin.

### **1.3 Tutkimuksen metodi ja lähdeaineisto**

Tutkielman tutkimusmetodina on lainoppi eli oikeusdogmatiikka. Tutkimuskohteena on siis voimassa oleva oikeus. Lainoppi tulkitsee, systematisoi ja selvittää voimassa olevien normien sisältöä. Lisäksi se ottaa huomioon muut oikeuslähteet, esimerkiksi lainvalmisteluasiakirjat ja oikeuden päätökset. Käytännössä oikeusdogmaattinen tutkimus on siis voimassa olevan oikeuden analysointia eri oikeuslähteiden avulla.<sup>3</sup>

Lähdeaineistona tutkielmassa on erityisesti lastensuojelulaki, jota analysoidaan suhteessa perustuslakivaliokunnan mietintöön, jossa määritellään perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset.<sup>4</sup> Lisäksi kokonaisuuden ymmärtämiseksi tarkastelun kohteena on erityisesti perustuslaki ja osin kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet, kuten Euroopan ihmisoikeussopimus sekä YK:n yleissopimus lasten oikeuksista. Ratkaisukäytäntöä

---

<sup>2</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 5.

<sup>3</sup> Hirvonen 2011, s. 21–23.

<sup>4</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 4–5.

tarkastellaan eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisujen<sup>5</sup> ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO 2015:38 perusteella.

#### **1.4 Tutkielman rakenne**

Alkuun tutkielmassa tarkastellaan perusoikeuksien ja ihmisoikeusvelvoitteiden turvaamaa perhe-elämän suojaa ja niiden merkitystä erityisesti lapsen yhteydenpito-oikeuden kannalta. Tämän jälkeen jäsennetään perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä, joiden avulla hahmotetaan tutkielman kannalta merkitykselliset seikat yhteydenpidon rajoittamisen tarkastelulle.

Tämän pohjalta siirrytään lastensuojelulain 62 ja 63 §:n sisältöön, minkä jälkeen arvioidaan näiden säännösten suhdetta perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin ja tunnistetaan ilmeneviä ongelmakohtia.

Tutkielman loppuosassa tarkastellaan ratkaisukäytäntöä, jonka avulla havainnollistetaan rajoitusedellytysten soveltamista oikeuskäytännössä ja yksittäistapauksissa. Lopuksi esitetään tutkielman johtopäätökset sekä arvioidaan, missä määrin sääntely vastaa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä.

---

<sup>5</sup> Ks. EOAK 4448/2018, EOAK 2833/2019, EOAK 2363/2021, EOAK/4751/2022 ja EOAK/5730/2022.

## 2 Perustuslain sekä perus- ja ihmisoikeussopimusten turvaama perhe-elämän suoja

### 2.1 Perustuslain takaama oikeus

Lapsen oikeus ylläpitää suhteitaan läheisiinsä on turvattu perustuslain 10 §:ssä. Säännöksen ensimmäisessä momentissa todetaan, että ”jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu”. Pykälän toisessa momentissa säädetään luottamuksellisen viestin salaisuudesta. Yleisellä tasolla säännöksen lähtökohtana on, että jokaisella on oikeus elää omaa elämäänsä ilman muiden tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista.

Lainkohdan termin ”*yksityiselämä*” määrittelemine on haastavaa. Sen katsotaan kuitenkin olevan henkilön yksityistä piiriä koskeva yleiskäsite, joka sisältää monia eri ulottuvuuksia. Näin ollen, vaikka perustuslaki ei sananmukaisesti turvaa perhe-elämän suojaa, on sen kuitenkin katsottu kuuluvan yksityiselämän suojan piiriin.<sup>6</sup> Myös sijaishuollossa olevien lasten oikeus ylläpitää suhteitaan sijoitusyksikön ulkopuolelle kuuluu yksityiselämän suojan piiriin.<sup>7</sup> Tämä ilmenee lisäksi siitä, että yksityiselämän suojan piirin katsotaan sisältävän yksilön oikeuden vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin.<sup>8</sup>

Perustuslain 10 §:n voidaan siis katsoa suojaavan vahvasti lapsen oikeutta ylläpitää suhteita muihin ihmisiin, ja täten lainkohdan nojalla on arvioitu näiden oikeuksien toteutumista. Esimerkiksi lastensuojelulain uudistuksen yhteydessä perustuslakivaliokunta peilasi muutosehdotuksia erityisesti kyseiseen säännökseen ja sen turvaamiin oikeuksiin.<sup>9</sup>

### 2.2 Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen takaama oikeus

Perustuslain yksityiselämän suojaa tukevat merkittävästi Euroopan ihmisoikeussopimus ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla käsittelee yksityis- ja perhe-elämän suojaa, ja antaa näin myös turvan lapsen yhteydenpito-oikeudelle. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 9 artiklan 3. kappaleessa turvataan lapsen oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaan

---

<sup>6</sup> HE 309/1993 vp, s. 52–53.

<sup>7</sup> PeVL 5/2006 vp, s. 3–4.

<sup>8</sup> HE 309/1993 vp, s. 53.

<sup>9</sup> PeVL 5/2006 vp s. 3–4.

säännöllisesti. Lisäksi sopimuksen 16 artiklassa säädetään siitä, ettei lapsen kirjeenvaihtoon saa puuttua mielivaltaisesti tai laittomasti. Vaikka sopimuskohtaisissa yhteydenpidon muotona onkin usein mainittu kirjaimellisesti vain kirjeenvaihto, sisältää tämä muutkin kommunikaatiomuodot.<sup>10</sup> Myös esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeuskirjan (POK) 24 artiklan 3. kohdassa turvataan lapsen oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä vanhempiinsa.

Euroopan ihmisoikeussopimus on Suomessa voimassa eduskuntalain tasoisena säädöksenä ja näin sitä on sovellettava muiden lakien kanssa yhdenmukaisesti.<sup>11</sup> Lapsen oikeuksien sopimus on Suomessa oikeudellisesti velvoittava kuin muutkin ihmisoikeussopimukset ja sitä myös sovelletaan samoin tavoin.<sup>12</sup> Molemmilla sopimuksilla on siis Suomessa merkittävä arvo perusoikeussuojaa täydentävänä sääntelynä.<sup>13</sup> Huomioitavaa on myös, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 19 artiklan mukaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuin valvoo ihmisoikeussopimuksen velvoitteiden toteutumista.

---

<sup>10</sup> Hirvelä – Heikkilä 2017, s. 835.

<sup>11</sup> Pellonpää ym. 2018, s. 64.

<sup>12</sup> Hakalehto 2005, s. 81.

<sup>13</sup> Hallberg ym. 2011, Yleinen osa, luku 4.

### 3 Perusoikeuksien rajoitusperiaatteet

#### 3.1 Yleistä

Perustuslaki ja Suomea sitovat ihmisoikeussopimukset turvaavat lapsen yhteydenpito-oikeuden osana yksityis- ja perhe-elämän suojaa. Lastensuojelulain yhteydenpidon rajoitukset merkitsevät puuttumista tähän oikeuteen ja täten niiden sallittavuutta on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa.<sup>14</sup> Perustuslakivaliokunta on jäsentänyt perusoikeuksien rajoittamisen edellytykset seuraaviin vaatimuksiin<sup>15</sup>:

- Lailla säätämisen vaatimus
- Tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimus
- Rajoitusperusteen hyväksyttävyyssvaatimus
- Perusoikeuden ytimen koskemattomuusvaatimus
- Suhteellisuusvaatimus
- Oikeusturvavaatimus
- Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisvaatimus.

Luettelo ei ole tyhjentävä, mutta siihen on koottu keskeisimmät kriteerit, jotka on otettava huomioon rajoitusten sallittavuuden arvioinnissa.<sup>16</sup> Edellytysten analysointi on keskeistä arvioitaessa, missä tilanteissa viranomaisen voi puuttua lapsen oikeuteen ylläpitää yhteyttä läheisiinsä. Seuraavassa esitetyt rajoitusedellytykset muodostavat kokonaisuuden, jonka pohjalta on mahdollista arvioida lastensuojelulain yhteydenpidon rajoitusten lainmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä.

#### 3.2 Rajoitusvaatimuksista

Lailla säätämisen vaatimus merkitsee nimensä mukaisesti sitä, että perusoikeusrajoituksista on säädettävä lailla.<sup>17</sup> Näin ollen myöskään yhteydenpidon rajoittamista koskevaa toimivaltaa ei saa siirtää eduskuntalakia alemmalle tasolle.<sup>18</sup> Lailla säätämisen vaatimuksella on myös eri ulottuvuuksia, jotka liittyvät normien asettamiseen, soveltamiseen ja rajoittamiseen.<sup>19</sup>

---

<sup>14</sup> Viljanen 2011, s. 7.

<sup>15</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 5.

<sup>16</sup> Viljanen 2011, s. 38.

<sup>17</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 5.

<sup>18</sup> HE 309/1993 vp, s. 26.

<sup>19</sup> Viljanen 2011, s. 67.

Tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimus liittyy tiiviisti lailla säätämisen vaatimukseen. Tämä on siksi, että kyseisellä vaatimuksella määritellään, milloin rajoitus on määritelty laissa sen verran täsmällisesti, että sen voidaan sanoa perustuvan laintasoiseen säännökseen.

Merkittävää erityisesti yhteydenpidon rajoittamisen kannalta on, että vaatimuksen mukaan epäselväksi ei saa jäädä, kenellä on valta asettaa rajoituksia ja kuinka pitkälle ne saavat ulottua.<sup>20</sup>

Rajoitusperusteen hyväksyttävyyysvaatimus tarkoittaa yksinkertaisuudessaan sitä, että perusoikeuksia voidaan rajoittaa ainoastaan hyväksyttävillä perusteilla.<sup>21</sup> Yleinen tilanne, jossa pohditaan perusoikeuksien rajoitusten hyväksyttävyyttä, on perusoikeuskollisiot.<sup>22</sup> Tällainen kollisio on käsillä juuri yhteydenpidon rajoittamisessa, jossa vastakkain asettuvat PL 10 §:n yksityiselämän suoja ja PL 19 §:n 3 momentissa mainittu julkisen vallan velvollisuus turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Koskemattomuusvaatimus merkitsee, ettei tavallisella lailla voida säätää perusoikeuden ytimeen kohdistuvaa rajoitusta.<sup>23</sup> Kyse on siis ajatuksesta, ettei perusoikeutta ja tässä tapauksessa yksityiselämän suojaa voida rajoittaa sillä tavoin, että sen tarkoitus kävisi tyhjäksi.<sup>24</sup>

Suhteellisuusvaatimus tarkoittaa, että perusoikeusrajoitusten on oltava välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi sekä muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.<sup>25</sup> Suhteellisuusvaatimuksen voidaan katsoa sisältävän osavaatimuksia, jotka ovat myös havaittavissa yhteydenpidon rajoittamistilanteissa.<sup>26</sup>

Huomioitavaa on myös, etteivät yhteydenpidon rajoitusedellytykset voi olla ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Lisäksi, jos päätös yhteydenpidon rajoittamisesta tehdään, on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelystä ja varmistettava, että annetuilla päätöksillä on muutoksenhakumahdollisuus.<sup>27</sup>

---

<sup>20</sup> Viljanen 2011, s. 115–116.

<sup>21</sup> PeVL 309/1993 vp, s. 30.

<sup>22</sup> Viljanen 2011, s. 136.

<sup>23</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 5.

<sup>24</sup> Viljanen 2011, s. 229.

<sup>25</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 5.

<sup>26</sup> Viljanen 2011, s. 212.

<sup>27</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 5.

## 4 Lastensuojelulain 62 ja 63 §

### 4.1 Säännösten sisältö

Lastensuojelulain 62 §:n 1 momentin mukaan lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin hänelle läheisiin henkilöihin voidaan päätöksellä rajoittaa, jos yhteydenpidosta ei ole voitu muutoin sopia, ja jos:

- 1) yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä; tai
- 2) yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle; tai
- 3) rajoittaminen on välttämätöntä vanhempien tai perheen muiden lasten, perhekodin tai laitoksen muiden lasten tai henkilöstön turvallisuuden vuoksi; taikka
- 4) 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa yhteydenpitoa; sama koskee myös 12 vuotta nuorempaa lasta, jos hän on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että edellytysten toteutuessa lapsen yhteydenpitoon voidaan puuttua seuraavin tavoin: rajoittaa oikeutta tavata vanhempia tai muita läheisiään, rajoittaa oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse tai muita välineitä käyttäen, lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai hänelle osoitettu kirje tai siihen rinnastettava muu viesti tai lähetys sekä ottaa rajoituksen ajaksi haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet ja välineet tai rajoittaa niiden käyttöä. Lisäksi 1 momentissa mainituin edellytyksin lapsen olinpaikka voidaan jättää ilmaisematta vanhemmille tai huoltajille.

62 §:ssä mainitaan, että yhteydenpidon rajoittamista voidaan käyttää vain siinä määrin, kuin se on välttämätöntä laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Myös rajoitusedellytyksiä on tulkittava ahtaasti.<sup>28</sup> Lisäksi yhteydenpidon rajoittamisessa on aina otettava huomioon ylipäätään lastensuojelulain 1 §:ssä mainitut tavoitteet, eli lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

---

<sup>28</sup> HE 225/2004 vp, s. 72.

Myös lastensuojelulain 4 §:ssä mainittu ”lapsen etu” on otettava huomioon aina lastensuojelua toteutettaessa eli myös rajoitustoimenpiteiden käyttöä pohdittaessa.<sup>29</sup>

LSL 63 §:ssä säädetään yhteydenpidon rajoittamista koskevasta päätöksenteosta. Sen mukaan päätöksen tulee olla määräaikainen ja sen saa asettaa enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan. Päätöksessä on aina mainittava rajoituksen syy, henkilöt, joihin rajoitus kohdistuu, millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja millaisessa laajuudessa rajoitus toteutetaan. Pykälän toisessa momentissa säädetään siitä, kuka saa millaisissakin tilanteissa tehdä yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen. Lisäksi 63 §:ssä mainitaan, että yhteydenpidon rajoitus on lopetettava heti, kun se ei ole enää 62 §:n 1 momentin mukaisesti tarpeellinen.

## **4.2 Rajoitusedellytysten täsmentäminen lastensuojelulain uudistuksen yhteydessä**

Yhteydenpidon rajoitusedellytyksiä on pohdittu erityisesti lastensuojelulain uudistuksen yhteydessä niin hallituksen esityksessä<sup>30</sup> kuin perustuslakivaliokunnan siitä antamassa lausunnossa<sup>31</sup>. Hallituksen esityksessä laista lastensuojelulain muuttamiseksi, esityksen keskeisenä pääpainona oli täsmentää ja selkeyttää rajoitustoimenpiteitä ja niihin liittyviä toimenpiteitä sekä käsitteistöä.<sup>32</sup> Rajoitustoimenpiteitä koskevien muutosten osalta keskeisenä tavoitteena oli pyrkiä turvaamaan lapsen itsensä tai toisen henkilön suojaaminen.

Voimassa olevina puutteina hallituksen esityksessä todettiin, ettei lastensuojelulaki ole riittävän täsmällinen muun muassa sen osalta, milloin ja kenellä on oikeus käyttää rajoitustoimivaltaa.<sup>33</sup> Näin ollen lakiesityksen muutosehdotuksena oli ensisijaisesti täsmentää ja täydentää rajoitustoimenpiteiden, mukaan lukien yhteydenpito-oikeuden ja sen rajoittamisen käytön edellytyksiä. Ennen ehdotettuja muutoksia lastensuojelulain yhteydenpidon rajoittamista koskevien säännösten todettiin olevan puutteellisia ainakin sen osalta, miten rajoituspäätökseen oli mahdollista hakea muutosta.<sup>34</sup>

Esityksen muutosehdotukset ja tavoitteet pohjautuivat siihen, että kokonaisuudessaan lastensuojelulain sääntely pyrittiin saamaan vastaamaan aiempaa paremmin perus- ja

---

<sup>29</sup> HE 225/2004 vp, s. 29.

<sup>30</sup> HE 225/2004 vp.

<sup>31</sup> PeVL 5/2006 vp.

<sup>32</sup> HE 225/2004 vp, s. 1.

<sup>33</sup> HE 225/2004 vp, s. 4–5.

<sup>34</sup> HE 225/2004 vp, s. 61.

ihmisoikeussäätelyä. Lisäksi esityksellä pyrittiin parantamaan laitoshuollossa olevien lasten yhdenvertaista kohtelua.<sup>35</sup> Koska muutosehdotuksilla oli useita yhtymäkohtia perus- ja ihmisoikeuksiin, tuli ehdotetuista muutoksista säätää selkeästi ja tarkkarajaisesti, milloin joku on velvollinen tekemään päätöksen rajoituksia, milloin siihen on mahdollista hakea muutosta ja mitä kautta.<sup>36</sup>

### 4.3 Perustuslakivaliokunnan lausunto lastensuojelulain muutoksista

Hallitus pyysi perustuslakivaliokunnalta lausuntoa esityksestä, koska lakiehdotus sisälsi useita perusoikeuksiin ja niiden toteutumiseen liittyviä kysymyksiä, kuten säätelyä lapsen oikeudesta ylläpitää yhteyttä vanhempiinsa ja muihin läheisiinsä. Yhteydenpidon rajoittamistoimenpiteiden kannalta perustuslakivaliokunta keskittyi lausunnossaan erityisesti perustuslain 19 §:ään, jossa säädetään jokaisen oikeudesta välttämättömään huolenpitoon sekä julkisen vallan velvollisuudesta turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu, sekä perustuslain 10 §:ään, joka turvaa yksityiselämän suojaa. Lisäksi valiokunta tarkasteli yhteydenpidon rajoituksia perustuslain 21 ja 22 §:n näkökulmasta, jotka koskevat oikeusturvaa ja julkisen vallan velvollisuutta turvata perusoikeuksien toteutuminen. Arvioinnissa annettiin merkitystä myös perustuslain 124 §:lle, koska yhteydenpidon rajoitustoimenpiteissä julkisia hallintotehtäviä siirretään muulle kuin viranomaiselle.<sup>37</sup>

Valiokunta totesi, että esitysehdotuksen pyrkimys täydentää ja täsmentää säätelyä on sopusoinnussa perusoikeusuudistuksen yhteydessä omaksutun periaatteen<sup>38</sup> kanssa, jonka mukaan tietyn ihmisryhmän perusoikeuksia ei voida rajoittaa pelkästään esimerkiksi laitovallan tai erityisen vallanalaisuussuhteen perusteella. Yhteydenpidon rajoittamisessa laitoshuollossa on kyse juuri tällaisesta tilanteesta, ja siksi huomioitavaa on, että rajoituksista on säädettävä lailla, ja niiden tulee olla erikseen oikeutettavissa kussakin tapauksessa ja kunkin perusoikeuden osalta. Rajoitukset eivät siten voi perustua yksinomaan rajoituksen kohteena oleman henkilön asemaan.

Lausunnossa lakiehdotuksen lastensuojelullisia tavoitteita pidettiin perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä, koska niiden tarkoituksena oli toteuttaa lapsen oikeutta elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen, eli näin myös edistää perustuslain 19 §:n toteutumista.

---

<sup>35</sup> HE 225/2004 vp, s. 4.

<sup>36</sup> HE 225/2004 vp, s. 61.

<sup>37</sup> PeVL 5/2006 vp, s. 1–2.

<sup>38</sup> HE 309/1993 vp, s. 25.

Valiokunta kuitenkin totesi, että vaikka tavoitteet liittyivät PL 19 §:n toteuttamiseen, merkitsi sääntely toisaalta merkittävää puuttumista muihin perusoikeuksiin, kuten perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Täten valiokunta korosti sääntelyn arviointia perusoikeuksien yleisten ja tarvittaessa erityisten rajoitusedellytysten osalta. Keskeisimpinä arviointikohteina olivat erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden, tarkkarajaisuuden, oikeasuhtaisuuden sekä riittävä oikeusturva.

Rajoitusten yleisten edellytysten osalta lakiehdotuksessa todettiin, että lapseen saa kohdistaa rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä. Lisäksi toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti ja samalla lapsen ihmisarvoa kunnioittaen. Perustuslakivaliokunta katsoi, että ehdotuksessa oli tältä osin oikeilla tavoin painotettu tarkoitussidonnaisuuden ja suhteellisuusperiaatteen merkitystä rajoitusperiaatteiden käytössä. Valiokunta painotti myös erikseen, ettei rajoitustoimenpiteitä saa käyttää rangaistusluontoisesti.

Valiokunta totesi, että yhteydenpidon rajoittamisen sääntelyperusteilla oli perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä tarkoitus. Arvioinnissa perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että lakiehdotuksessa mainitut tarkoitukset pohjautuivat lastensuojelullisiin tarkoituksiin, kuten pyrkimykseen suojella lapsen terveyttä, kehitystä ja turvallisuutta sekä tarpeeseen suojella muiden henkilöiden turvallisuutta.

Sääntelyn tarkkarajaisuuden osalta valiokunta kuitenkin katsoi, että säännösten sanamuotoa tulisi täsmentää. Erityisesti valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että säännösten erottelu lakiehdotuksessa olevalla tavalla oli vaikeasti ymmärrettävää. Lisäksi valiokunta totesi, että käytetty kirjoitustapa loi epäselvyyksiä muun muassa siitä, etteivät rajoitusedellytykset koskisi lainkaan muita rajoitustapoja kuin lapsen oikeutta tavata läheisiään. Valiokunta piti näin ollen tärkeänä, että pykälä tarkistettaisiin vastaamaan paremmin esityksen tarkoitusta.

Myös sääntelyn oikeasuhtaisuuden osalta valiokunta edellytti täsmennyksiä. Vaikka säännöksessä viitattiin toimenpiteen välttämättömyyteen, vaatimus ei kuitenkaan ollut sovellettavissa kaikkiin säännöksessä tarkoitettuihin rajoitustoimenpiteisiin. Lisäksi valiokunta korosti, että rajoitustoimenpiteiden yleiset edellytykset eivät ulottuneet yhteydenpidon rajoittamiseen. Täten sääntelyä tuli täydentää selventävästi siten, että rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi.

Oikeasuhtaisuuden näkökulmasta valiokunta tarkasteli myös rajoituspäätösten kestoaikaa. Erityisesti kolmen vuoden määräaikaa pidettiin pitkänä lapsen ikävuosiin suhteutettuna. Täten valiokunta vaati, että päätökset yhteydenpidon rajoittamisesta tulisi voida tehdä kaikissa tapauksissa enintään vuodeksi kerrallaan.<sup>39</sup> Muutoksenhakua koskevan sääntelyn osalta valiokunta piti ehdotusta lähtökohtaisesti onnistuneena, mutta vaati säännöksen sanamuodon tarkistamista.

Koska rajoitustoimenpiteisiin liittyviä julkisia hallintotehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille, oli valiokunnan arvioitava sääntelyä myös perustuslain 124 §:n näkökulmasta. Valiokunta totesi, että varsinkin lastensuojelussa on perusteltua järjestää lapsen huolto kodinomaisessa tai muussa kuin viranomaisen ylläpitämässä yksikössä. Tällöin perusoikeuksien turvaamiseksi on kuitenkin muun ohella huolehdittava siitä, että sääntely on tarkkarajaista ja asianmukaista, sekä että henkilöt ovat toimiinsa soveltuvia. Lisäksi valiokunta korosti, että henkilöihin kohdistuvan julkisen valvonnan on oltava riittävää.

Lopulta valiokunta korosti, että lakiehdotuksessa ja sen perusoikeudellisessa arvioinnissa on jatkuvasti otettava huomioon lastensuojelulain liittyvät erityispiirteet. Lain keskeisenä tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja tasapainoiseen kehitykseen, jolloin lapsen etu toimii kaiken sääntelyn lähtökohtana. Näin myös rajoitustoimenpiteiden käytössä on jatkuvasti huomioitava lapsen etu ja pyrkimys siihen, että toimilla saadaan taattua lapsen terveys ja turvallisuus. Kokonaisuudessaan perustuslakivaliokunta piti hallituksen esitystä lähtökohtaisesti onnistuneena, varsinkin kun sen esittämät täsmennykset otettaisiin huomioon.<sup>40</sup>

---

<sup>39</sup> PeVL 5/2006 vp, s. 2–4.

<sup>40</sup> PeVL 5/2006 vp, s. 7–9.

## **5 Lastensuojelulain 62 ja 63 §:n rajoitusedellytykset perustuslain yleisten rajoitusperiaatteiden näkökulmasta**

### **5.1 Lailla säätämisen vaatimus sekä tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimus**

Tutkimuskysymyksen analysointi on edellyttänyt perusoikeuksien yleisten rajoitusehtojen sekä lastensuojelulain 62 ja 63 §:n sisällön tarkastelua. Yleiskuvan pohjalta on mahdollista siirtyä arvioimaan kyseisten säännösten suhdetta perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin. Huomionarvoista on, että tarkastelu keskittyy nimenomaan kappaleessa 2 esitettyihin rajoitusedellytyksiin, vaikka kyseinen seitsenkohtainen luettelo ei olekaan tyhjentävä.<sup>41</sup>

Lailla säätämisen vaatimuksen täyttyminen on pääosin perusteltavissa tarkasteltaessa LSL 62 ja 63 §:ää, sillä rajoitusten edellytyksistä on säädetty lailla, eikä lakia alemman asteisella säädöksellä. Kuten aiemmin on todettu, lailla säätämisen vaatimus ulottuu sekä yleiseen norminasettamistoimintaan että yksittäistapauksen normin soveltamistoimintaan. Lisäksi vaatimus ulottuu koskemaan kaikkia julkisen vallan käyttäjiä.<sup>42</sup> Ulottuvuuksien osa-alueiden voidaan huomata täyttyvän kyseisten säännösten osalta, sillä rajoitustoimenpiteistä ei säädetä esimerkiksi asetuksella ja säännösten rajoitusedellytykset ulottuvat koskemaan julkisen vallan käyttäjiä.

Lailla säätämisen vaatimuksen kannalta ongelmallisena voidaan kuitenkin pitää säännösten osittaista avoimuutta ja tulkinnanvaraisuutta. Lastensuojelun yksittäistapauksissa on merkittäviä vaihtelueroja, minkä vuoksi avointen säännösten soveltaminen jää laajasti viranomaisen harkintaan. Tämä kytkeytyy vahvasti säännösten tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimukseen, jonka mukaan rajoitustoimenpiteet tulisi olla ennakoitavissa ja etukäteen tarkasti laissa määriteltynä.

Tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimuksen osalta keskeistä on, että laista ilmenee, kenellä on valta asettaa rajoituksia ja millä laajuudella.<sup>43</sup> Lisäksi laista tulee ilmetä, miten rajoitustilanteissa tulee menetellä.<sup>44</sup> Vaikka lastensuojelulain 62 ja 63 §:ssä säädetään

---

<sup>41</sup> Viljanen 2011, s. 38.

<sup>42</sup> Viljanen 2011, s. 67.

<sup>43</sup> Viljanen 2011, s. 116.

<sup>44</sup> Viljanen 2011, s. 120.

suhteellisen tarkasti rajoitusten edellytyksistä ja toteuttamistavoista, vaatimuksen toteutuminen ei ole täysin ongelmatonta.

Tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimus perustuu siihen, että laista tulisi olla mahdollista ymmärtää riittävä ennustettavuus viranomaistoiminnasta.<sup>45</sup> Tämä ajatus liittyy vahvasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen määrittelemiін kriteereihin ”laista”. Määritelmän mukaan lain tulee olla asianmukaisesti saatavilla, eli yksilöllä tulee olla mahdollisuus saada tieto sovellettavasta oikeussäännöksestä, ja normin muotoilun tulee olla riittävän tarkka, jotta yksilö voi sen avulla etukäteen säännellä käyttäytymistään.<sup>46</sup>

Haasteita vaatimuksen toteutumiselle aiheuttavat erityisesti aiemminkin mainitut lastensuojelun yksittäistapaukset, jotka voivat poiketa toisistaan merkittävästi. Kaikkien mahdollisten tilanteiden ja tapausmuotojen määrittelemisen lain tasolla on hyvin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Tästä syystä säännökset sisältävät tulkinnanvaraisia ja avoimia kohtia, mikä heikentää sääntelyn ennakoitavuutta ja asettaa suurempaa painoarvoa viranomaisen harkintavallalle. Toisaalta säännösten avoimuus ja joustavuus mahdollistavat lastensuojelun kannalta välttämättömän tapauskohtaisen harkinnan, mikä on keskeistä lapsen edun toteuttamisen kannalta. Täysin yksityiskohtainen sääntely voisi estää viranomaisten riittävän tehokkaan reagoimisen lasten erilaisiin ja muuttuviin suojelutarpeisiin.

Tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimuksen edellyttämän oikeusvarmuuden sekä yksittäistapausten vaatiman joustavuuden välille syntyy siten jännite. Mitä avoimempaa sääntely on, sitä enemmän perusoikeusrajoitusten sisältö ja laajuus jäävät viranomaisten harkinnan varaan. Laaja harkintavalta voi johtaa tilanteisiin, joissa rajoitusten käytännöt ja toteuttamistavat vaihtelevat riippuen päätöksentekijästä tai sijaishuoltopaikasta. Tämä heikentää sääntelyn ennakoitavuutta ja voi vaarantaa myös yhdenvertaisen soveltamisen, mikäli samankaltaisissa tilanteissa päädytään erilaisiin ratkaisuihin.

Lastensuojelun kaltaisessa toimintaympäristössä tietynasteinen sääntelyn avoimuus on välttämätöntä. Näin ollen sääntelyssä on löydettävä oikeanlainen tasapaino sen suhteen, kuinka paljon viranomaisille voidaan jättää harkintavaltaa, kuitenkin vaarantamatta perusoikeuksien rajoitusedellytysten toteutumista.

---

<sup>45</sup> PeVL 15/1996 vp, s. 2.

<sup>46</sup> EIT Sunday Times v. Iso-Britannia 26.4.1979, kohta 49.

## 5.2 Hyväksyttävyyysvaatimus ja perusoikeuskollisiot

Rajoitusperusteen hyväksyttävyyysvaatimus tulee usein pohdittavaksi perusoikeuskollisiotilanteissa.<sup>47</sup> Kollisiotilanteissa toistensa kanssa jännitteessä olevia perusoikeuksia on pyrittävä rajoittamaan niin, että molemmat joissain määrin rajoittavat toisiaan, eikä kumpikaan syrjäytä toista kokonaan.<sup>48</sup>

Yhteydenpidon rajoittaminen on tyypillinen esimerkki juuri tilanteesta, jossa perusoikeudet ovat toistensa kanssa jännitteessä. Tilanteessa kollisio ilmenee esimerkiksi lapsen ja vanhemman oikeutena ylläpitää yhteyttä perustuslain 10 §:n mukaisesti, sekä toisaalta julkisen vallan velvollisuutena turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu perustuslain 19 §:n mukaan.

Hyväksyttävyyysvaatimus voidaan nähdä myös lainsäätäjää koskevana kieltona ja lainsäätäjän toimivallan rajoituksena: ”Lainsäätäjä ei saa tavallisella lailla rajoittaa perusoikeutta, ellei rajoitukselle ole olemassa perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävää perustetta”.<sup>49</sup> Kollisiotilanteissa perusoikeuden rajoitettavuus hyväksytään sillä, että se tehdään toisen perusoikeuden suojaamiseksi tai kehittämiseksi.<sup>50</sup> Näin myös LSL 62 §:ssä edellytetään: mikäli yhteydenpito vaarantaa lapsen turvallisuuden, voidaan sitä rajoittaa, jotta lapsen turvallisuus saataisiin toteutetuksi.

Rajoitussäätelyn tulee olla myös painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa<sup>51</sup>, eikä rajoituksia saa toteuttaa varatoimenpiteinä.<sup>52</sup> LSL 62 § ei salli yleisluontoisia ratkaisuja, eikä siinä esimerkiksi säädetä toimenpiteistä, joilla yhteydenpitoa voitaisiin rajoittaa kaikkien lasten osalta ennalta varmuuden vuoksi. LSL 63 § osaltaan pyrkii varmistamaan, että rajoituksia toteutetaan lainmukaisesti ja perustellusti, eli hyväksyttävästi. Määritelmä ”hyväksyttävyydestä” on laaja, mutta sen tulkinnassa auttavat esimerkiksi kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa määritellyt vastaavat rajoitusperusteet.<sup>53</sup>

Hyväksyttävyyysvaatimuksen toteutuminen ei kuitenkaan ole täysin ongelmattonta.

Hyväksyttävyyden arviointia vaikeuttaa ”lapsen edun” -käsitteen avoimuus. Käsitettä ei ole

---

<sup>47</sup> Viljanen 2011, s. 136.

<sup>48</sup> Viljanen 2011, s. 142.

<sup>49</sup> Viljanen 2011, s. 127–128.

<sup>50</sup> Viljanen 2011, s. 136.

<sup>51</sup> PeVL 45/2014 vp, s. 7.

<sup>52</sup> PeVL 5/2009 vp, s. 3.

<sup>53</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 5.

mahdollista määritellä yksiselitteisesti, koska sen sisältö muodostuu eri kokonaisuuksista<sup>54</sup> ja vaihtelee lapsen liittyvien olosuhteiden mukaan. Vaikka avoimuus mahdollistaa tapauskohtaisen harkinnan ja eri tilanteiden huomioimisen, voi hyväksyttävyyksivaatimuksen toteutuminen helposti vaarantua, jos lapsen etuun vedotaan yleisluontoisesti ilman täsmällistä arviointia. Tällöin voi syntyä riski siitä, että perhe-elämän suojaan kohdistuvien rajoitusten hyväksyttävyyks perustuu liian väljiin arviointiperusteisiin.

Näin ollen, vaikka LSL 62 ja 63 §:n voidaan sääntelyn tasolla katsoa täyttävän hyväksyttävyyksivaatimuksen, korostuu käytännön tilanteissa päätöksentekijän velvollisuus vedota rajoitustoimien hyväksyttävyyteen tarpeeksi yksityiskohtaisesti.

### **5.3 Säännösten soveltuminen suhteellisuusvaatimukseen**

Yhteydenpidon rajoitusta koskevaa sääntelyä tulkittiin perustuslakivaliokunnan lausunnossa koskien lastensuojelulain uudistusta. Tätä tehtiin myös suhteellisuusvaatimuksen osalta, kun valiokunta keskittyi sääntelyn oikeasuhtaisuuden arviointiin. Perustuslakivaliokunta totesi, että rajoittaminen voi tulla kyseeseen vain tilanteessa, jossa rajoituksen tarkoitusta ei ole mahdollista saavuttaa lievemmillä toimenpiteillä, kuten esimerkiksi päätöksellä tapaamispaikasta.<sup>55</sup> Tältä osin suhteellisuusvaatimuksen osa-alueisiin kuuluvan välttämättömyysvaatimuksen voidaan lähtökohtaisesti katsoa toteutuvan 62 §:ssä, sillä sen mukaan yhteydenpitoa saa rajoittaa vain siinä määrin kuin se on kussakin tapauksessa välttämätöntä laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Sääntelyn voidaan katsoa täyttävän myös suhteellisuusvaatimuksen kuuluvan soveltuvuusvaatimuksen, sillä rajoitukset ovat sellaisia, että niiden avulla pyritään ylipäättään saavuttamaan toivottu tavoite eli lapsen edun ja turvallisuuden toteuttaminen.

Suhteellisuusvaatimuksen arviointi ei kuitenkaan rajoitu pelkästään soveltuvuuteen ja välttämättömyyteen, vaan keskeistä on myös suhteellisuus suppeassa merkityksessä. Tällöin arvioinnissa korostuu, ettei rajoitus saa olla epäsuhteessa tavoiteltavaan päämäärään ja rajoitettavaan perusoikeuteen. Tässä suhteessa huomio kohdistuu 62 ja 63 §:n säännöksiin rajoitusten laajuudesta ja sekä siihen, millaisia eriasteisia rajoituskeinoja laki mahdollistaa. Suhteellisuusvaatimuksen toteuttamiseksi rajoitusvaihtoehdoista tulee valita sellainen toimenpide, joka puuttuu perusoikeuteen mahdollisimman vähän eikä liiallisesti rasita

---

<sup>54</sup> Lapsen oikeuksien komitea 29.5.2013, CRC/C/GC/14, osa I kohta A.

<sup>55</sup> PeVL 5/2006 vp, s. 3–4.

kohdettaan.<sup>56</sup> Punninnassa korostuu erityisesti se, millaiseksi rajoitusten tosiasiallinen laajuus muodostuu yksittäistapauksissa.

Myös suhteellisuusvaatimuksen osalta haasteet nousevat esiin käytännön soveltamistilanteissa. Vaikka 62 ja 63 § edellyttävät aina lievimpien mahdollisten rajoitustoimenpiteiden käyttöä, jää periaatteen toteutumisen arviointi usein viranomaisten omaan harkintaan siitä, mikä on lievin mahdollinen käytettävissä oleva rajoitustoimenpide. Kun oikeasuhtaisuuden arviointi on riippuvainen yksittäisten tahojen käsityksistä, saatetaan rajoitustoimenpiteitä asettaa suhteellisuusvaatimuksen vastaisesti, vaikka tämä ei olisikaan toimien tarkoitus.

Suhteellisuusvaatimuksen toteutumisen osalta merkitystä on erityisesti sillä, että eri asteisten rajoitustoimien arviointi toteutetaan huolellisesti ja rajoitusten tosiasialliseen laajuuteen kiinnitetään erityistä huomiota.

#### **5.4 Ytimen koskemattomuusvaatimus ja oikeusturvavaatimus**

Perusoikeutta ei voida rajoittaa siten, että sen tarkoitus kävisi tyhjäksi.<sup>57</sup> Yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että jokaisella on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista. Kuten mainittu, yksityiselämän piiri on vaikeasti määriteltävissä, mutta siihen kuuluu muun ohella ainakin yksilön oikeus ylläpitää suhteitaan muihin ihmisiin. Tämä ydinalue estää yhteydenpito-oikeuteen aiheettomat puuttumiset niin viranomaistaholta kuin muiden yksilöiden loukkauksilta.<sup>58</sup> Yhteydenpidon rajoittamisen yhteydessä ydinalueen koskemattomuutta on arvioitava sen perusteella, kuinka pitkälle rajoitukset voivat ulottua vaarantamatta perusoikeuden ydintä.

LSL 62 §:ssä mainitaan, että rajoittamista on mahdollista käyttää kussakin tapauksessa vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä. Tätä täydentää LSL 63 §, jossa korostetaan, että päätökset ovat väliaikaisia ratkaisuja. Säännösten tarkoituksena ei ole viedä pois yhteyttä lapsen ja läheisen väliltä, vaan puuttua siihen tarpeellisesti vain siksi aikaa, kun se on välttämätöntä.

---

<sup>56</sup> Viljanen 2011, s. 212.

<sup>57</sup> Viljanen 2011, s. 229.

<sup>58</sup> HE 309/1993 vp, s. 52–53.

Ongelmakohdat ilmenevät kuitenkin tilanteissa, joissa yhteydenpitoa rajataan merkittävästi tai pitkäkestoisesti, jolloin voi syntyä riski siitä, että yksilön oikeus ylläpitää yhteyttä läheisiinsä käytännössä tyhjenee. Näin ollen ei ole yksiselitteistä, täyttyykö ydinalueen koskemattomuusvaatimus, varsinkin oikeuksiin laajalti puuttuvissa tilanteissa.

Oikeusturvavaatimuksen kannalta merkityksellistä on, että LSL 63 §:n mukaiseen yhteydenpidon rajoittamispäätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen LSL 90 §:n perusteella. Lisäksi LSL 92 §:n mukaan hallinto-oikeuden päätökseen on valittamalla mahdollista hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta, kun kyse on yhteydenpidon rajoittamista koskevasta päätöksestä.

Arvioitavaksi jää, onko lastensuojelulaissa säädetty yhteydenpidon rajoittamista koskien riittävästä oikeusturvajärjestelyistä.<sup>59</sup> Yleisesti on katsottu, että kattavan muutoksenhakumahdollisuuden järjestäminen tuomioistuimiin riittää täyttämään oikeusturvavaatimuksen. Joissakin tapauksissa myös varsinaista muutoksenhakuoikeutta lievempien oikeusturvajärjestelyjen on katsottu olleen riittäviä.<sup>60</sup> Koska lastensuojelulain mukaan rajoittamispäätökseen voidaan hakea muutosta tuomioistuimelta, sääntelyn voidaan katsoa täyttävän oikeusturvavaatimuksen ainakin rakenteellisella tasolla.

Oikeusturvavaatimuksen arviointi ei kuitenkaan rajoitu pelkästään muutoksenhakuoikeuteen, vaan siihen liittyy myös muun muassa perustuslain 21 §:ssä turvattu oikeudenmukainen oikeudenkäynti ja hyvän hallinnon tae.<sup>61</sup> Näin ollen vaatimuksen arviointiin voi vaikuttaa esimerkiksi se, kuinka nopeasti yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös on mahdollista saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Oikeusturvan toteutumisen kannalta merkitystä on myös sillä, miten hyvin rajoituspäätökset perustellaan ja saatetaan asianosaisten tietoon. Perustelujen ja tiedoksi saattamisen puutteellisuus on noussut esiin erityisesti eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen (AOA) ratkaisukäytännössä.<sup>62</sup>

## 5.5 Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisvaatimus

Perusoikeusrajoitukset eivät ole perustuslainmukaisia, mikäli ne rikkovat Suomea velvoittavia ihmisoikeussopimuksia.<sup>63</sup> Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava sekä

---

<sup>59</sup> PeVM 25/1994 vp, s. 5.

<sup>60</sup> Viljanen 2011, s. 256–257.

<sup>61</sup> Oikeusministeriö, Lainkirjoittajan opas 2013, s. 58–59.

<sup>62</sup> Ks. esim. EOAK/4448/2018, EOAK/4751/2022 ja EOAK/5730/2022.

<sup>63</sup> Viljanen 2011, s. 266.

perus- että ihmisoikeuksien toteutuminen, ja näin oikeudet rinnastetaan toisiinsa jo perustuslain tasolla.<sup>64</sup> Mikäli perusoikeuksia rajoitetaan pidemmälle kuin ihmisoikeusvelvoitteet sallivat, Suomi syyllistyy kansainvälisten velvoitteiden rikkomiseen.<sup>65</sup>

Näin ollen lastensuojelulain 62 ja 63 §:n yhteydenpidon rajoitusedellytyksiä on tulkittava Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaatimusten mukaisesti. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 2 kohdassa säädetään erikseen tilanteista, joissa yksityis- ja perhe-elämän suojaan, ja näin myös yhteydenpito-oikeuteen on mahdollista puuttua. Puuttuminen on oikeutettua vain silloin, kun se on laissa sallittua ja demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Lastensuojelulain 62 §:ssä säädetään, että yhteydenpitoa voidaan rajoittaa, mikäli se vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä tai yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle tai rajoittaminen on välttämätöntä muiden henkilöiden turvallisuuden vuoksi tai lapsi itse vastustaa yhteydenpitoa lapsen kehitystason huomioiden. Edellytykset vastaavat pääosin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa asetettuja rajoitusperiaatteita, sillä myös 62 §:n rajoitusedellytykset perustuvat erityisesti terveyden ja turvallisuuden suojaamiseen.

Vaikka rajoitusedellytysten voidaan lähtökohtaisesti katsoa vastaavan ihmisoikeusvelvoitteita, voivat erilaiset sanamuodot ja määritelmät aiheuttaa joissain tilanteissa tulkinnallisia jännitteitä. Tällöin korostuu erityisesti tuomioistuinten ja viranomaisten velvollisuus tulkita kansallista lainsäädäntöä ihmisoikeusmyönteisesti.<sup>66</sup>

---

<sup>64</sup> Viljanen 2011, s. 269.

<sup>65</sup> HE 309/1993 vp, s. 40.

<sup>66</sup> PeVL 2/1990 vp, s. 3.

## 6 Ratkaisukäytäntöä yhteydenpidon rajoittamisesta

### 6.1 Yleistä ratkaisukäytännöstä

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen, eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen sijaisen (AOAS) sekä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut havainnollistavat, miten yhteydenpidon rajoittamista arvioidaan perusoikeuksien rajoitusedellytysten näkökulmasta.

Ratkaisukäytännöstä ilmenee, että keskeiset ongelmakohdat yhteydenpidon rajoittamisessa liittyvät erityisesti lailla säätämisen vaatimukseen, tarkkarajaisuusvaatimukseen, hyväksyttävyyden vaatimukseen, tarkoituksidonnaisuuden periaatteeseen, suhteellisuusvaatimukseen sekä oikeusturvavaatimuksen toteutumiseen. Havainnot tukevat luvussa 5 esitettyjä päätelmiä siitä, että rajoitustoimenpiteisiin liittyvät haasteet korostuvat erityisesti käytännön soveltamistilanteissa.<sup>67</sup>

Ratkaisujen perusteella voidaan todeta, että arviointikäytäntö on pääosin linjassa perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kanssa, ja tapausten oikeudellisuuden arviointi perustuu nimenomaan näiden rajoitusedellytysten soveltamiseen yksittäistapauksissa.

### 6.2 Hyväksyttävyyden ja suhteellisuusperiaatteen korostuminen ratkaisukäytännössä

Ratkaisussa EOAK/2833/2019 käsiteltiin muun ohella sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpidon rajoittamisen edellytyksiä ja rajoitusten laajuutta etenkin suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta. Ratkaisusta ilmenee, että rajoitustoimenpiteitä on aina arvioitava perusoikeusrajoitusten näkökulmasta.

Kantelijan mukaan yhteydenpitoa oli rajoitettu rangaistuksena hänen kotilomansa jälkeen, sekä siitä syystä, että kantelija oli myöhästynyt junasta lomalta palatessaan. Lisäksi kantelija totesi, ettei asiassa ollut tehty lainmukaista rajoittamispäätöstä tai sitä ainakaan annettu hänelle tiedoksi. Sijaishuollon järjestäjänä oli Oulun Hyvinvointipalvelut.

AOAS painotti ratkaisussa rajoitustoimenpiteiden käytön yleisiä edellytyksiä ja totesi, että koska rajoitustoimenpiteillä puututaan aina merkittävästi lapsen perusoikeuksiin, niitä voidaan käyttää ainoastaan lailla säädettyjen edellytysten täytyessä, hyväksyttävään tarkoitukseen ja vain siinä määrin, kun se on välttämätöntä. Lisäksi rajoitustoimenpiteet on

---

<sup>67</sup> Ks. EOAK 4448/2018, EOAK 2833/2019, EOAK 2363/2021, EOAK/4751/2022 ja EOAK/5730/2022.

aina toteutettava suhteellisuusperiaatteen mukaisesti, ja niistä valittava se toimenpide, joka vähiten loukkaa tai puuttuu suojan kohteena olevaan perusoikeuteen ja on oikeassa suhteessa tavoitteeseen nähden. Rajoituksia ei myöskään saa käyttää, mikäli lievemmat keinot ovat riittäviä.

Lapsen sosiaalityöntekijä ja viranhaltija katsoivat rajoituksen olleen perusteltu ja välttämätön. Oulun Hyvinvointipalvelut kuitenkin totesi päätöksestä muun muassa seuraavaa: rajoituspäätöksellä rajoitettiin kahden kotiloman toteutumista kuukauden sisällä, eikä ennen päätöksentekoa ollut keskusteltu vaihtoehtoisista toimista, joilla kotilomat olisi voitu toteuttaa lapsen edun mukaisesti. Tämän perusteella syntyi vaikutelma siitä, että rajoituspäätöksessä oli kyse nimenomaan nuoren omasta käyttäytymisestä aiheutuvasta seuraamuksesta. Näin ollen Oulun Hyvinvointipalvelut katsoi AOAS:n kanssa yhtenevästi, ettei yhteydenpidon rajoittamispäätökselle ollut lainmukaisia edellytyksiä.

Ratkaisusta ilmenee korostuneesti, ettei rajoitustoimenpiteitä voida missään tapauksessa käyttää rangaistuksena tai seuraamuksena lapsen käyttäytymisestä, sillä tällöin muun muassa tarkoitussidonnaisuus vaarantuu. Lisäksi toimenpiteiden tulee aina täyttää välttämättömyysvaatimus, ja niitä saa käyttää ainoastaan laissa hyväksytyyn tarkoitukseen. AOAS katsoi, ettei rajoitustoimenpiteiden käyttämiseen ollut perusteita päätöksistä ilmenevin perusteiden eikä varsinkaan toteutetulla intensiteetillä. Tapauksessa ilmeni puutteita myös päätöksen tiedoksiannossa, koska rajoituspäätös oli annettu asianosaisille tiedoksi virkakirjeenä eikä todisteellisesti.

Myös ratkaisussa EOAK/2363/2021 arvioitiin yhteydenpidon rajaamisen laajuutta muun muassa siitä näkökulmasta, oliko lastensuojelu ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin perheen jälleenyhdistämiseksi ja huostassapidon lopettamiseksi. Ratkaisussa korostettiin erityisesti, että rajoittamispäätösten yhteydessä on jatkuvasti arvioitava, miten ja missä laajuudessa yhteydenpitoa on toteutettava sekä sitä, mikä merkitys tällä on perheen jälleenyhdistämisen kannalta.

Vastaavanlaisia arviointinäkökulmia on havaittavissa myös korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännössä. Ratkaisussa KHO 2015:38 arvioitiin yhteydenpidon rajoittamisen laajuutta tilanteessa, jossa lapsen ja tämän isän väliset puhelut olivat rajattuja aikamäärällisesti sekä siten, että puhelimen kaiuttimen tuli olla päällä puhelun aikana. KHO totesi, ettei lastensuojelulaki erikseen mahdollista puhelujen sisällön kuuntelemista

molempien osapuolten taholta, vaan ainoastaan puheluiden määrällisen rajoittamisen. Näin ollen KHO kumosi hallinto-oikeuden päätöksen siltä osin kuin rajoitukset koskivat puhelujen kuuntelemista. Muilta osin KHO katsoi rajoitustoimenpiteiden olevan oikeutettuja ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

Ratkaisut ovat yhteneviä luvun 5 havaintojen kanssa ja osoittavat käytännössä, ettei suhteellisuusvaatimuksen toteutuminen riipu sääntelyn rakenteellisesta riittävydestä, vaan sen soveltamisesta yksittäistapauksissa. Tällöin keskeiseksi nousee, kuinka huolellisesti päätös on perusteltu, millaisella intensiteetillä toimet on toteutettu sekä onko olosuhteita ja rajoitusten tarvetta arvioitu jatkuvasti. Erityisesti huomioitava on, että kertaluontoinen arviointi ei vastaa suhteellisuusperiaatteen toteutumista.

### **6.3 Oikeusturvan käytännön toteuttamisen ongelmat**

Ratkaisut EOAK/4448/2018, EOAK/4751/2022 ja EOAK/5730/2022 havainnollistavat oikeusturvavaatimuksen toteutumiseen liittyviä keskeisiä ongelmakohtia. Tapauksissa on yhtenäistä, että oikeusturva vaarantuu paitsi sisällöllisten epäkohtien myös menettelyllisten puutteiden vuoksi. Erityisesti päätösten antamisen laiminlyönti voi estää muutoksenhaun mahdollisuuden ja siten jo itsessään estää oikeussuojan toteutumisen. Tätä ilmentää erityisesti EOAK/4751/2022, jossa päätöksenteon laiminlyönnit olivat käytännössä vieneet kokonaan kantelijan mahdollisuudet saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Päätösten tiedoksiannon viivästyminen ja kuulemisen puutteet ilmenevät erityisesti seuraavissa ratkaisuissa. Tapauksessa EOAK/4448/2018 kantelijat olivat saaneet päätöksen yhteydenpidon rajoittamisesta vasta kuukauden jatkuneen tapaamattomuuden jälkeen. Tänä aikana heillä ei ollut oikeutta tavata lapsiaan eikä myöskään mahdollisuutta hakea asiaan muutosta, sillä viranomaiset eivät olleet toimittaneet kantelijoille yhteydenpidon rajoittamista koskevaa päätöstä. Lisäksi päätös oli tehty heitä kuulematta, ja perustelut olivat olleet kaikkien lasten kohdalla yhtenäisiä. Vastaavasti tapauksessa EOAK/5730/2022 päätös yhteydenpidon rajoittamisesta annettiin kantelijoille vasta noin kolme kuukautta sen jälkeen, kun se oli ollut tosiasiallisesti voimassa.

Tapauksessa EOAK/4448/2018 kuulemisen laiminlyöntiä pidettiin erityisen vakavana virheenä. EOAK/5730/2022:ssa kantelijoille oli järjestetty kuulemistilaisuus, mutta vasta kuukauden jälkeen lapsen kiireellisestä sijoituksesta. Tapauksessa viranomaisilla oli ollut tieto

vanhempien toiveesta tavata lastaan, ja näin asiasta olisi erityisesti tullut jo tässä vaiheessa tehdä valituskelpoinen yhteydenpidon rajoituspäätös.

Ratkaisujen perusteluissa korostetaan, että yhteydenpitoa rajoitettaessa puututaan merkittävästi perusoikeuksiin. Tämän vuoksi päätöksen tekeminen ja perustelut on toteutettava huolellisesti ja yksilöllisesti jokaisen lapsen kannalta. Lisäksi päätös on annettava asianosaisille tiedoksi ennen rajoitustoimenpiteiden täytäntöönpanoa, jotta säännönmukaiset oikeussuojakeinot ovat lasten ja vanhempien käytettävissä. Oikeusturvan kannalta erityisen merkityksellistä on, ettei yhteydenpidon rajoittamispäätöstä voida tehdä ajallisesti takautuvana.

Ratkaisut ilmentävät oikeusturvan toteutumisen tärkeyttä ja vahvistavat luvun 5 toteamuksia siitä, että oikeusturvan toteutumisen ongelmat ilmenevät usein käytännön toimissa, esimerkiksi silloin kun päätöksen tiedoksianto tai kuulemisen toteuttamista laiminlyödään. Oikeusturvan toteutuminen ei näin ollen riipu sääntelyn olemassaolosta, vaan siitä, toteutuvatko menettelylliset takeet yksittäistapauksissa.

## 7 Johtopäätökset

Tutkielman tavoitteena oli tarkastella, kuinka lastensuojelulain yhteydenpidon rajoittamista koskevat säännökset, erityisesti 62 ja 63 §, vastaavat perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä. Analyysin perusteella voidaan todeta, että rakenteellisesti säännökset vastaavat lähtökohtaisesti hyvin perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä, mutta niiden soveltamiseen liittyy merkittäviä käytännön haasteita.

Tarkastelun kohteena oleviin säännöksiin sisältyy erityisesti avoimuutta ja tulkinnanvaraisuutta, mikä korostuu erityisesti lastensuojelun vaihtelevissa yksittäistapauksissa, jolloin avointen säännösten soveltaminen jää laajalti viranomaisen harkintaan. Ongelma kytkeytyy vahvasti perusoikeusrajoitusten vaatimukseen säännösten tarkkarajaisuudesta ja täsmällisyydestä, jonka mukaan rajoituksen keskeisen sisällön tulee ilmettä laista, eikä se saa jäädä alemmanasteisen normin antajan tai lain soveltajan harkintaan.<sup>68</sup>

Haasteet tulevat esiin myös suhteellisuusperiaatteen- ja vaatimuksen näkökulmasta. Vaatimuksen toteutuminen voi vaarantua helposti erityisesti tilanteissa, joissa yhteydenpitoa rajataan merkittävästi tai pitkäkestoisesti, ja toimet eivät ole oikeassa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään nähden.<sup>69</sup> Yhteydenpitoon intensiivisesti puuttuvissa tilanteissa myös ydinalueen koskemattomuusvaatimuksen toteutuminen heikkenee, jolloin voi syntyä riski siitä, että yhteydenpito-oikeus tyhjenee lähes kokonaan ja rikkoo näin koskemattomuusvaatimusta.<sup>70</sup>

Oikeusturvavaatimuksen osalta säännökset vastaavat rakenteellisesti rajoitusedellyksiä, mutta vaatimuksen toteutuminen ontuu merkittävästi käytännössä.<sup>71</sup> Oikeussuojan kannalta esiin nousee erityisesti puutteet päätösten tiedoksiannossa ja asianosaisten kuulemisessa. Lisäksi päätöksenantamisen viivästymiset estävät muutoksenhaun toteutumisen, jolloin oikeusturva ei toteudu pelkästään heikosti vaan voi jäädä kokonaan toteutumatta.

Ratkaisukäytännöstä ilmenee, että edellä kuvatut ongelmakohdat konkretisoituvat soveltamiskäytännössä. Yhteydenpidon rajoituksia pyritään tietyissä tilanteissa käyttämään virheellisesti kasvatuksellisina keinoina, esimerkiksi rangaistuksenomaisesti lapsen oman

---

<sup>68</sup> Viljanen 2011, s. 116.

<sup>69</sup> Viljanen 2011, s. 212.

<sup>70</sup> Viljanen 2011, s. 229.

<sup>71</sup> Ks. esim. EOAK/4448/2018, EOAK/4751/2022 ja EOAK/5730/2022.

käytöksen seuraamuksena. Lisäksi päätösten antamisen menettelyssä ja puutteellisuudessa korostui, ettei oikeusturvavaatimusta toteutettu tarpeeksi laajasti, vaan sitä laiminlyötiin esimerkiksi puutteellisella tiedoksiannolla ja tekemättä jätetyillä tai viivästyneillä päätöksillä. Ratkaisukäytännöstä voidaan siten havaita, että yhteydenpidon rajoittamista koskevassa harkinnassa ei aina huomioida riittävällä tavalla perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä, vaikka niiden tulisi ohjata rajoitusten käyttöä kaikissa tilanteissa.<sup>72</sup>

Kokonaisuutena voidaan todeta, etteivät haasteet perusoikeusrajoitusten noudattamisen osalta liity sääntelyn sisällöllisiin puutteisiin, vaan siihen, miten säännöksiä sovelletaan käytännössä. Tämä korostaa viranomaisten ja muiden tahojen velvollisuutta soveltaa säännöksiä yksittäistapauksissa perusoikeusmyönteisesti ja tunnistaa, että rajoituspäätökset puuttuvat aina merkittävästi perusoikeuksiin. Tästä syystä yleisten rajoitusedellytysten tunteminen ja huomioiminen on erityisen keskeistä lastensuojelun käytännön toiminnassa.

---

<sup>72</sup> Ks. EOAK 4448/2018, EOAK 2833/2019, EOAK 2363/2021, EOAK/4751/2022 ja EOAK/5730/2022.